

ประเพณี ๑๒ เดือน

เดือน ๔

ประเพณีตานหัวหิงไฟพระเจ้า

ประเพณีตานหัวหิงไฟพระเจ้า คือการนำเอาพืชมานำเผา เพื่อให้พระพุทธรูปได้ผิงไฟ จัดขึ้นในวันเดือนสี่ เป้ง หรือวันเพ็ญเดือนสี่เหนือ อยู่ในช่วงประมาณเดือนธันวาคมถึง มกราคม เป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น ชาวล้านนามีความเชื่อว่า พระพุทธรูปหรือพระพุทธรูปในวิหารก็รู้สึกถึงความหนาวเย็นเช่นเดียวกับคนเรา จึงร่วมกันหาไม้พืชมานำเผาไฟผิงให้เกิดความอบอุ่น ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับบริบททางสภาพแวดล้อม เนื่องจากในดินแดนล้านนาเป็นพื้นที่ๆ มีความหนาวเย็นมาก รวมทั้งมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ต้นไม้ขึ้นหนาแน่น และมีความชื้นสูง การผิงไฟนอกจากจะให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายแล้ว ยังขับไล่ความชื้นในอากาศที่เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วย

หัว หรือพิน ที่ชาวล้านนานิยมนั้น มักเลือกเอาไม้ที่มีสีขาวให้ถ่านดี ทนทาน ไม่แตกเวลาก่อไฟ และหาได้ง่ายในท้องถิ่น ไม้ที่นิยมเอามาทำเป็นพินสำหรับผิงพระพุทธรูปนั้น ได้แก่ ๑.ไม้คนทา หรือไม้ชิงชี เป็นไม้ลักษณะเป็นเถาและเนื้อในสีขาว ขึ้นในป่าบริเวณป่าละเมาะใกล้เชิงเขา ๒.ไม้โมกมัน หรือมูกมัน เป็นไม้ยืนต้น เนื้ออ่อน สีขาว ๓.ไม้โชค หรือสะคร้อ เป็นไม้ยืนต้น ผลกินได้ เป็นไม้ในสีขาว ให้ถ่านดีมาก ชาวบ้านนิยมนำมาเผาถ่าน ๔.ไม้มะขาม เป็นไม้ยืนต้นข้างในสีขาว นิยมรานกิ่งลงมาเหลือแต่ต้นไว้ เพื่อให้ออกกิ่งใหม่ เป็นไม้เนื้อในสีขาวโดยจะตัดไม้ลงมากองไว้ในลานกว้าง ถ้าหากเอาเปลือกไม้ออกทุกส่วนแล้วตัดเป็นท่อนให้ได้ขนาดยาว 1 วา และไม้ขนาดเล็กยาว 1 ศอก นับไม้เท่าพระชนม์ของพระพุทธรูป 80 ดุ้น ตากให้แห้งแล้วผูกไว้เป็นมัดๆ ตามขนาด จากนั้นช่วยกันแบกหามเข้าสู่วัดนำมาไว้ที่ลานวัด หรือที่ลานนาเรียกว่า “ช่วงแก้วทั้งสาม” “ช่วงแก้วอาราม” แล้วจัดการสุมกองหัว คือ ทำเป็นซุ้มสองกองไว้ด้านหน้าวิหารโดยให้ตรงกลีบองค์พระพุทธรูป เอาไม้ขนาดเล็กสุมข้างใน เอาไม้ขนาดใหญ่สุมข้างนอก เรียงกันเป็นวงกลม ขนาด 1 วา มีการใส่ “หมากสะโพก” ไม้ประทัด หรือไม้ระเบิด สอดเข้าไปด้วย สะโพก หรือไม้ระเบิดนี้ใช้ไม้ไผ่ซาง หรือไม้บงตัดปิดหัวท้ายเป็นท่อน อาจเป็น 2 ท่อนบ้าง 3 ท่อนบ้าง ใส่สะโพกประมาณ 4-5 ชุด เตรียมไว้สำหรับเผาต่อไป

การเผาบูชาเวลาประมาณตีสี่ตีห้า สมภารหรือเจ้าอาวาส จะเป็นผู้จุดกองไฟหัวหิงไฟพระเจ้าขึ้นเป็นคนแรกพร้อมกับให้ตีฆ้อง 3 รา เพื่อประกาศแก่ประชาชนที่อยู่ตามบ้านเรือนให้ได้ยินเสียงและรวนอุโมทนา ด้วย หลังจากการก่อกองไฟหัวหิงไฟพระเจ้าไปสักพัก เมื่อไฟติดลูกโพล่งขึ้นจะเผาเลนไม้ไผ่ที่ตัดซุกไว้เกิดระเบิดขึ้นเสียงดัง ตามตาม จะเป็นเครื่องเตือนให้ประชาชนผู้หลักผู้ใหญ่ให้ตื่นขึ้นมาหุงต้ม หนึ่งข้าวหนึ่งปลา เตรียมอาหารมาวัด กินกันทุกครัวเรือน